

בבית המשפט העליון

ע"א 2834/20

לפני: כבוד הרשם רון גולדשטיין

המערערת: רינה מרגוליס

נ ג ד

**המשיבים: 1. אביגדור גנץ
2. איגור גנץ**

**בקשה לפטור מאגרה ומעירבון; תשובה
לבקשה; התייחסויות הצדדים לטענת האיחור
בהגשת הערעור**

החלטה

1. מונחת לפניי בקשת המשיבים לסילוקו של הערעור שבכותרת על הסף. בפתח הדברים יצוין כי לאחר שהוגשו טיעוני הצדדים הוחלט לקיים דיון מקדמי בערעור בפני כב' השופט י' עמית וזאת בניסיון להביא את הצדדים לכלל הסכמות שיהיה בהן כדי לייתר את ההליך דנן. ואולם, בהחלטת השופט עמית מיום 6.4.2021 צוין כי הדבר לא הסתייע במהלך הדיון המקדמי ומטעם זה הושבה בקשת הסילוק להכרעתו.

2. הערעור נסב על פסק-דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כב' השופטת ח' קיצ'ט) מיום 1.12.2019 בת"א 19227-08-16, בו התקבלה תביעת המשיבים לקבוע כי הם בעליה של דירה בה מתגוררת המערערת ולפינויה ממנה. הערעור הוגש על-ידי המערערת ביום 4.5.2020 ועמו הוגשה גם בקשה לפטור מתשלום אגרה ומהפקדת עירבון. במסגרת תשובתם לבקשת הפטור עוררו המשיבים את הטענה כי הערעור הוגש באיחור ומטעם זה ביקשו לסלקו על הסף. המערערת, מצידה, מתנגדת לבקשת הסילוק.

3. בהחלטתי מיום 7.6.2020 ציינתי כי על פני הדברים נראה שיש צדק בטענת המשיבים לאיחור בהגשת ההליך. זאת, שכן בדיקה במערכת "נט המשפט" מעלה כי פסק-הדין הומצא לבא-כוח המערער באמצעות מנגנון "הודעה באתר" ביום 2.12.2019, כך שהמועד האחרון להגשת ערעור בזכות על פסק הדין היה ביום 16.1.2020. בנסיבות אלה, אפשרתי למערער לנמק מדוע לא אורה על מחיקת הערעור מחמת האיחור שלכאורה נפל בהגשתו.

4. בהודעה שהגישה המערער בהתאם להחלטתי זו, היא ציינה כי בא-כוחה לא מסר למזכירות בית המשפט המחוזי את כתובת הדואר האלקטרוני של משרדו וכי זו "לא אחת נפרצה [...] ומשמשת גם את עובדי משרדו לטובת הפעילות השוטפת של המשרד". בנסיבות אלה נטען כי יש לקבוע שמניין הימים להגשת ערעור על פסק-הדין יחל להימנות רק ממועד המצאתו לידי בא-כוח המערער על-ידי מזכירות בית המשפט המחוזי ביום 10.2.2020. המערער מוסיפה ומציינת כי בא-כוחה "צפה אולי באקראי דרך אפליקציית נט המשפט" בפסק-הדין ואולם לטענתה אין בכך כדי להוביל לקבלת בקשת הסילוק. בתגובתם להודעת המערער ציינו המשיבים כי טענתם לאיחור בהגשת הערעור נסמכת אך על צפייתו של בא-כוח המערער בפסק הדין באמצעות מערכת "נט המשפט" ביום 1.12.2019. לנתון זה יש להוסיף, כך לטענת המשיבים, את העובדה שלפיה המערער פעלה על סמך פסק-הדין במובן זה שהגישה כבר ביום 13.1.2020 לבית המשפט המחוזי בקשה לעיכוב ביצועו.

5. לאחר שבחנתי את טענות הצדדים באתי לכלל מסקנה, ולא בלי התלבטות, כי דין בקשת הסילוק להידחות. אבאר להלן את טעמי לכך.

6. בהתאם לתקנה 397 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (להלן: תקנות 1984), אשר חלות בענייננו בהתחשב בכך שההליך הוגש טרם כניסתן לתוקף של תקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 (להלן: התקנות החדשות), המועד להגשת ערעור בזכות על פסק דין הוא ארבעים וחמישה ימים מן היום בו ניתן. בשים לב לכך שהמועד להגשת הערעור נמנה, ככלל, מעת המצאת פסק הדין לידי בעלי הדין (תקנה 402 לתקנות 1984; וראו, חמי בן-נון וטל חבקין הערעור האזרחי, 159-161 (מהדורה שלישית, 2012)), הרי שיש להידרש תחילה לשאלת המועד שבו הומצא בענייננו (אם בכלל) פסק-הדין למערער.

7. למען הנוחות אשוב על השתלשלות העניינים מנקודת מבט כרונולוגית. כאמור לעיל, פסק-הדין ניתן ביום 1.12.2019. התיעוד במערכת "נט המשפט" מעלה כי פסק-הדין נצפה במסגרת "צפייה יזומה" על ידי בא-כוח המערער, עו"ד שדה, או מי ממשרדו, בו ביום. למחרת היום, ביום 2.12.2019, ביצעה מזכירות בית המשפט המצאה של פסק-הדין לעו"ד שדה, באמצעות משלוח "הודעה באתר". עם זאת, בדיקה במערכת "נט המשפט" מעלה כי כתובת הדואר האלקטרוני של עו"ד שדה, שאליה הומצא פסק-הדין כאמור, כלל לא נמסרה למזכירות בית המשפט לצורך המצאת כתבי טענות בהתאם לאפשרות המוסדרת בתקנה 497ג(א) לתקנות 1984.

8. תקנה 497ג לתקנות 1984, המסדירה את הדרכים להמצאת כתבי בי-דין באמצעים אלקטרוניים, קובעת בין היתר כדלקמן:

"(א) ניתן להמציא כתב בי-דין אלקטרוני לנמען שאינו בית המשפט, אל תיבת הדואר שבכתובת המאובטחת של הדואר האלקטרוני של הנמען, ובלבד שהנמען מסר את כתובת הדואר האלקטרוני שלו כאמור לבית המשפט לצורך ביצוע הוראות סימן זה וציין בסמוך לה כי מדובר בכתובת מאובטחת של דואר אלקטרוני; ואולם הוראה זו לא תחול על כתב בי-הדין הראשון בתיק.

[...]

(1ג) על אף האמור בתקנת משנה (א) רשאי בית המשפט לשלוח לתיבת הדואר שבכתובת דואר אלקטרוני או בכתובת מאובטחת של דואר אלקטרוני שנמסרה לבית המשפט לפי תקנות משנה (א) או (ד), הודעה בדבר קיומו של כתב בי-דין במערכת הממוכנת הכוללת קישור לכתב בי-הדין, שפתיחתו תתאפשר באמצעות מנגנון הזדהות מאובטח (להלן – ההודעה); שלח בית המשפט הודעה כאמור, יראו את כתב בי-הדין ככתב שהומצא במסירה אישית לנמען ביום ובשעת השליחה כפי שמופיעים בשעון פנימי שבמערכת המחשוב של בית המשפט המכיל על פי כללים מקובלים.

(2ג) על אף האמור בתקנת משנה (1ג), לא יראו את כתב בי-הדין ככתב שהומצא במסירה אישית לנמען ביום המשלוח, אם הגיש הנמען תצהיר בדבר אי-הגעת ההודעה אל כתובת הדואר האלקטרוני שמסר.

(ד) המבקש להמציא לבית המשפט כתב בי-דין אלקטרוני, ימסור לבית המשפט כתובת דואר אלקטרוני או כתובת מאובטחת של דואר אלקטרוני לצורך קבלת כתבי בי-דין אלקטרוניים מאת בית המשפט כאמור

בתקנה משנה (ג1); כתב בי-דין אלקטרוני המיועד לבית המשפט, יומצא אל יעד ההגשה האלקטרוני.
[...].”

מלשון התקנה עולה, אפוא, כי על מנת שניתן יהיה להמציא לבעל דין החלטות ופסקי דין באמצעות משלוח “הודעה באתר”, צריך להתקיים אחד משני תנאים חלופיים: האחד, כי בעל הדין מסר לבית המשפט את כתובת הדואר האלקטרוני שלו לצרכי המצאה של כתבי טענות, כהוראת תקנה 497ג(א) לתקנות 1984; והאחר, כי בעל הדין ביקש להגיש לבית המשפט כתבי טענות באופן אלקטרוני ולצורך כך מסר לבית המשפט את כתובת הדואר האלקטרוני שלו על מנת שתשמש גם לצורך קבלה של כתבי בי-דין מאת בית המשפט, כאמור בתקנה 497ג(ד) לתקנות 1984 (ראו, עע”ם 3402/19 ג. נופר ייצוק ושיווק בשר בע”מ נ’ רשות מקרקעי ישראל, פסקה 7 (19.6.2019); בש”א 8446/19 פלוני נ’ פלוני, פסקה 6 (29.12.2019) (להלן: עניין פלוני)). אכן, “הסדר זה משקף גישה, לפיה מי שביקש שכתובת הדואר האלקטרוני שלו תשמש לצורך המצאת כתבי בי-דין בדואר [...] מעיד על עצמו כי אמצעי זה זמין עבורו לצורך קבלת מסמכים והוא מקובל עליו ככלי להמצאה. ואילו מי שביקש להמציא לבית המשפט כתב בי-דין אלקטרוני [...] אך ראוי כי בשם עיקרון ההדדיות ניתן יהיה להמציא לו כתבי בי-דין [...]” (עניין פלוני, פסקה 8).

9. כפי שצוין לעיל, תקנות סדר הדין החדשות אינן חלות בענייננו לנוכח מועד הגשת ההליך, ואולם ראיתי לנכון להבהיר כי הוראה דומה לזו שנקבעה בתקנות 1984, ביחס לדרכי ההמצאה האלקטרוניות, נקבעה גם בתקנה 161(1) לתקנות סדר הדין החדשות שלמעשה באה תחת הוראת תקנה 497ג לתקנות 1984. עניינה של תקנה 161 לתקנות סדר הדין החדשות ב”דרכי המצאה ומועדיה”, והיא קובעת כדלקמן:

“אלה הן דרכי ההמצאה ומועדיה:

(1) המצאה אלקטרונית –

(א) המצאה אלקטרונית של מסמך אלקטרוני מבית המשפט לנמען תהיה באמצעות משלוח הודעה אלקטרונית לכתובת הדואר האלקטרוני שהוא ציין בכותרת כתב טענותיו ואם היתה זו כתובת דואר אלקטרוני מאובטחת, יכול שתהיה אף באמצעות משלוח המסמך האלקטרוני עצמו;

(ב) המצאה אלקטרונית של מסמך אלקטרוני לבית המשפט תהיה באמצעות מערכת נט המשפט; המבקש להמציא לבית המשפט מסמך אלקטרוני, ימסור לבית

המשפט כתובת דואר אלקטרוני או כתובת דואר אלקטרוני מאובטחת לצורך המצאה אלקטרונית כאמור בתקנת משנה (א);

(ג) המצאה אלקטרונית של מסמך אלקטרוני מעורך דין לעורך דין תהיה באמצעות משלוח המסמך האלקטרוני לכתובת הדואר האלקטרוני של עורך הדין הנמען שצוינה בכתורת כתב טענותיו ועל עורך הדין השולח לוודא את קבלתו בידי עורך הדין הנמען;

[...]

(ה) שליחת ההודעה האלקטרונית או המסמך האלקטרוני כאמור בתקנות משנה (א) או (ג), לא תיחשב כהמצאה כדין במועד השליחה אם הגיש הנמען תצהיר בדבר אי-קבלתו או בדבר קבלתו במועד מאוחר יותר;

[...]”.

תקנה 161 לתקנות סדר הדין החדשות מותאמת אפוא אף היא להתפתחויות הטכנולוגיות של השנים האחרונות ומאפשרת המצאה באמצעים אלקטרוניים שונים שיש בהם כדי לקדם את היעילות ולצמצם עלויות, זמן וטרח (ראו, דברי ההסבר לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע”ט-2018, עמ’ 50; דברי ההסבר פורסמו באתר האינטרנט של משרד המשפטים, כאן: <https://www.gov.il/he/departments/news/16122020>; להלן: דברי ההסבר לתקנות). בדברי ההסבר לתקנות צוין עוד בהקשר זה כי ההסדר הקבוע בתקנה זו “דומה להסדר שהיה קבוע בתקנות הקודמות. קרי, הגשת המסמך האלקטרוני לבית המשפט תהיה על ידי הגשתו באמצעות ‘מערכת נט המשפט’ לאחר שזה נחתם בחתימה אלקטרונית מאושרת. המצאת מסמך אלקטרוני [...] מבית המשפט לנמען תהיה על ידי משלוח הודעה במייל (“הודעה אלקטרונית”) לכתובת הדוא”ל שציין הנמען בכתורת כתב טענותיו ובה קישור למסמך [...]”. תקנה 161(1)(ב) מעגנת למעשה את “עקרון ההדדיות” אשר נקבע בפסיקה שהובאה לעיל ואשר קובע כי אם בעל דין נהנה מיתרונות מערכת “נט המשפט” ומגיש באמצעותה מסמכים, הרי שחובה עליו למסור לבית המשפט את כתובת הדואר האלקטרוני שלו על מנת שיתאפשר לבית המשפט להמציא לו מסמכים בדרך של המצאה אלקטרונית (ראו, דברי ההסבר לתקנות, שם). הנה כי כן, תקנות סדר הדין החדשות לא שינו בהיבט זה מן ההסדר הישן אשר נכלל בתקנות סדר הדין כפי שפורש בפסיקה (יששכר רוזן-צבי הרפורמה בסדר הדין האזרחי: מורה נבוכים 539, 542 (התשפ”א, 2021) (להלן: רוזן-צבי)).

10. ומן הכלל – הן הישן הן החדש שבא תחתיו – לענייננו אנו. אין חולק כי תנאיה של תקנה 1497ג לתקנות 1984 אינם מתקיימים במקרה דנן. זאת, שכן עו”ד שדה לא מסר,

כאמור, את כתובת הדואר האלקטרוני שלו לצרכי המצאה או לצרכי קבלה או הגשה של כתבי טענות. בנסיבות אלה, מוכן אני להניח לטובת המערערת כי אין לראות בתיעוד של ה"הודעה באתר" משום המצאה כדין.

11. על רקע זה נשאלת מאליה השאלה האם יש בנתון בדבר תיעוד הצפייה היזומה בפסק-הדין כדי להוביל לסילוקו של הערעור על הסף מחמת איחור. דהיינו, האם יש להעדיף את חריג הידיעה על פני כלל ההמצאה. סבורני כי בנסיבותיו הקונקרטיות של העניין, התשובה לכך היא בשלילה. בהקשר זה יצוין כי לאחרונה נדונה ברע"א 6648/20 גבעון נ' ון-אמדם (21.12.2020) (להלן: עניין גבעון) השאלה באילו מקרים יש להחיל את "חריג הידיעה" תחת "כלל ההמצאה", בנסיבות של צפייה יזומה בהחלטה שיפוטית באמצעות מערכת "נט המשפט", ועל מי מוטל נטל השכנוע בעניין זה. כפי שהובהר בעניין גבעון הנ"ל, נקודת המוצא הינה כי כלל ההמצאה הוא הכלל המחייב בדין וכי סטייה ממנו צריכה להישמר למקרים חריגים. לכן, במקרה הרגיל יוטל הנטל להראות כי יש להחיל את חריג הידיעה – על הטוען להחלתו. ואולם, כאשר קיים תיעוד במערכת "נט המשפט" בדבר צפייה יזומה בהחלטה, יש מקום להפוך את הנטל, במובן זה שהנטל להראות כי אין מקום להחיל את חריג הידיעה, בהתאם למבחנים שנקבעו בפסיקה, יוטל על בעל הדין שצפה באופן יזום בהחלטה השיפוטית, ואי-עמידה בנטל זה תוביל, ככלל, להעדפת חריג הידיעה תחת כלל ההמצאה. בנסיבות אלה נדרש בעל-הדין שצפה בהחלטה לתת הסברים מפורטים ונימוקים משכנעים לאי-החלתו של חריג הידיעה (באשר למבחנים שגובשו בפסיקה בהקשר זה ראו, רע"א 11286/05 זמיר נ' בנק לאומי למשכנתאות בע"מ, פסקאות 13-15 (8.7.2007); בש"א 1788/06 קלינגר נ' זקס, פסקה 7 (13.11.2007); רע"א 8467/06 אבו עוקסה נ' בית הברזל טנוס בע"מ, פסקאות 28-30 (8.7.2010); בע"מ 2699/17 פלוני נ' פלונית, פסקה 3 (26.6.2017); ע"א 4637/16 הפטריארכיה היוונית אורתודוקסית נ' יעקוב, פסקה 3 (15.10.2017); באשר לאפשרות להכיר בצפייה יזומה כהמצאה בהתאם לתקנות סדר הדין החדשות ראו, דו"ח-צבי, 540, המציין שם, ודעתי כדעתו, כי "[ה]תקנות החדשות תחזקנה את המגמה המכירה בצפייה יזומה במסמך במערכת נט-המשפט כידיעה המהווה תחליף הולם להמצאה, אף אם ההמצאה עצמה לקתה בפגמים. זאת גם מכיוון שהתקנות החדשות מדגישות את הידיעה כתכלית המרכזית של ההמצאה, גם בגלל שחובת תום הלב של בעלי דין קיבלה מעמד של עקרון יסודי, וגם משום שהיכולת של המערכת לתעד צפייה באתר ממלאת במידה רבה גם אחר התכלית של יעילות ההליך ומונעת הליכים מיותרים באשר למועד שבו נודע לבעלי הדין על ההחלטה"; וראו גם בהקשר זה, בש"א 6155/19 פלוני נ' פלוני, פסקאות 14-20 (16.6.2020)).

12. יטען הטוען – במידה לא מבוטלת של צדק – כי בענייננו לא עלה בידי המערער להרים את הנטל, שהתגלגל לפתחה נוכח המתועד במערכת "נט המשפט" להראות, כי אין מקום להחיל את חריג הידיעה תחת כלל ההמצאה. זאת, בפרט בהתחשב בכך שהמערער פעלה על סמך פסק הדין במובן זה שבא-כוחה הגיש בקשה לעיכוב ביצועו לבית המשפט המחוזי כבר ביום 13.1.2020. לא למותר לציין כי בהחלטתו מאותו היום דחה בית המשפט המחוזי את בקשת המערער "לקביעת מועד המצאת פסק הדין" בקבעו כי "השאלה בדבר מועד המצאת פסק הדין [...] תוכרע בערכאת הערעור". חרף כל זאת, באופן חריג ובשים לב לכך שההחלטה בעניין גבעון ניתנה אך לאחרונה ולאחר הגשת טענות הצדדים בהליך שלפניי, איני רואה מקום ליישמה בענייננו. זאת בשל הערך הרב הגלום במתן הגנה על אינטרס ההסתמכות של המערער, אשר כלכלה צעדיה על בסיס המצב המשפטי ששרר עובר למתן ההחלטה בעניין גבעון ואף בהינתן זכות הגישה לערכאות הנתונה לה ובעיקר לנוכח מהות ההליך שעניינו זכויות בדירת מגורים (השוו, ע"א 1124/20 ע"ד אריק אמיר נ' יקיר, פסקה 7 (23.12.2020); ע"א 7854/20 מדמון נ' יואב גמרסני – הנאמן, פסקה 9 (14.3.2021). להרחבה ראו, דנ"א 3993/07 פקיד שומה ירושלים 3 נ' איקאפוד בע"מ, פסקה 43 (14.7.2011); רע"א 8370/18 דמארי נ' ע"ד גלית שוקרון, המנהלת המיוחדת, פסקה 12 (4.8.2019)).

13. התוצאה היא, אפוא, כי בקשת הסילוק נדחית והטיפול בהליך יימשך כסדרו. חרף דחייתה של בקשת הסילוק אבהיר כי בנסיבות העניין ולנוכח התנהלותה הדיונית של המערער, לא ראיתי לפסוק הוצאות לטובתה.

14. נותר אפוא לדון עתה בבקשת המערער לפטור מתשלום אגרה ומהפקדת עירבון. אף שמוכן אני להניח כי מצבה הכלכלי של המערער אינו מן המשופרים, לא ניתן להתעלם מכך שבקשת הפטור שהגישה לא נתמכת בתשתית עובדתית מפורטת, מלאה ועדכנית בנוגע למצבה הכלכלי. כך למשל, תדפיסי הבנק שצורפו לבקשה אינם תדפיסי "עובר ושב" כי אם תדפיסי "ריכוז פעולות" אשר מתייחסים לפרק זמן קצר יחסית ואינם מלמדים רבות על תמונת מצב ההוצאות וההכנסות המלאה. זאת ועוד, הבקשה לא כללה כל התייחסות לאפשרות כי המערער תסתייע בסביבתה הקרובה לצורך גיוס סכום העירבון. בנסיבות אלה לא ראיתי מקום לפטור את המערער מתשלום האגרה ומהפקדת העירבון. ואולם, נוכח מהות ההליך ונסיבותיה האישיות של המערער, החלטתי להעמיד את העירבון על סכום מתון בסך של 5,000 ש"ח.

בקשת הסילוק נדחית אפוא והאגרה (בסכום הקבוע בדין) תשולם והעירבון יופקד עד ליום 2.5.2021 שאחרת יימחק ההליך או יירשם לדחייה, לפי העניין, ללא צורך בהודעה נוספת.

ניתנה היום, ב' באייר התשפ"א (14.4.2021).

רון גולדשטיין, שופט

ר ש ם